

УДК:616-008

Сучасний погляд на епідеміологічні аспекти ожиріння

Біловол О.М., Златкіна В.В.

Харківський національний медичний університет

Кафедра клінічної фармакології

Ожиріння (ОЖ) є хронічним поліетіологічним захворюванням, пов'язаним з впливом ряду генетичних і неврологічних чинників, зміною функцій ендокринної системи, стилем життя і харчовою поведінкою пацієнта, а не тільки з порушенням енергетичного балансу. Надмірна вага (НВ) - є тим станом, до якого людина приходить на основі власних звичок харчування. НВ не виникає випадково або раптом - це результат реалізації установок людини на процес харчування. За даними ВООЗ (2015 р.) в даний час людство живе в умовах відносного надлишку харчових продуктів, коли можна при наявності грошей отоварюватися в доступних продовольчих торгових точках. Однак, в даний час, у зв'язку з більшою доступністю харчування баланс між прийомом їжі і її використанням зрушає на користь першого. У людини відбулися докорінні зміни в умовах харчування - збільшилася доступність їжі, але не змінилися звички харчування, як-то «харчуватися при будь-якому зручному випадку». Даний принцип - доступність їжі, призводить до хронічної НВ і ОЖ.

При ОЖ, зустрічаються частіше такі захворювання, як артеріальна гіпертензія (АГ) в 2,9 рази, цукровий діабет 2 типу (ЦД2Т) в 3 рази, гіперхолестеринемія в 2,1 рази. Щорічно в світі від захворювань, пов'язаних з ОЖ, вмирає близько 2,5 млн. людей. Абдомінальне ОЖ підвищує ризик розвитку ІХС незалежно від величини традиційного індексу маси тіла (ІМТ). Існує концепція, що в основі розвитку метаболічного синдрому (МС) лежить ОЖ. Аналіз сучасних тенденцій і чинників розвитку терапевтичної науки свідчить про те, що, незважаючи на те, що провідними країнами світу додаються значні зусилля до того, щоб успішно боротися з соціально-значущими захворюваннями, хронічні неспецифічні захворювання завдають

основного збитку здоров'ю населення. Серцево-судинні та ендокринні захворювання справедливо називають епідемією ХХ, а тепер вже можна сказати і ХХІ століття. Частота захворюваності та смертності від серцево-судинних захворювань (ССЗ) останнім часом неухильно зростає, особливо в розвинених країнах.

У Європі від ССЗ щорічно вмирають приблизно 3 млн. В Англії НВ або ОЖ мають більше 50% населення, що також поєднується з прогресуючим зростанням як загальної, так і кардіальної смертності. Частота захворювання дещо більше на півдні континенту і дещо менше в країнах Скандинавії. У Великобританії 37% чоловіків і 24% жінок мають індекс Кетле від 25 до 30 кг / м², а у 8% чоловіків і 12% жінок індекс Кетле перевищує 30 кг / м². У Шотландії показник ОЖ ще вище. Там ОЖ з ІМТ > 30,0 кг / м² спостерігається у 12% чоловіків і у 20-21% жінок. Такі ж цифри характеризують поширеність ОЖ в країнах Азії, хоча для їх населення порогом ОЖ є величина ІМТ не 30, а 23 кг / м².

До недавнього часу частота ОЖ в таких країнах, як Японія і Китай, була досить низька. В останні роки японські вчені відзначають, що темпи зростання цього захворювання набувають характеру цунамі. У Китаї надлишкову вагу має 24,5% населення, ОЖ - 3%, що викликає крайню стурбованість медиків, з огляду на чисельність населення цієї країни в цілому.

Особливо стрімко зростає поширеність ОЖ серед дітей, при тому, що ОЖ в дитячому віці різко підвищує ризик розвитку ІХС. У Великобританії ІзБМТ мають 20% дітей і підлітків, в Іспанії - 27%, в Греції - 31%, в Італії - 36%, в Російській Федерації - 50% дівчаток і дівчат, а також 30% хлопчиків і юнаків. Практично у всіх регіонах світу кількість хворих дітей неухильно зростає і подвоюється кожні три десятиліття. Навіть в Японії, де ще порівняно недавно повні люди зустрічалися відносно рідко, частота ОЖ серед школярів 6-14 років в 1993 р. становила 10%. В даний час в розвинених країнах світу до 25% підлітків мають НВ, а 15% страждають ОЖ. У

дослідженні NHANES (National Health and Nutrition Examination Surveys - дослідження стану здоров'я і харчування, Університет Каліфорнії, Сан-Франциско, США) показано, що спостерігається тепер частота ОЖ серед підлітків призведе до того, що в 2020 році ОЖ буде спостерігатися у 40% 35-річних американців. Українці також вже увійшли в число європейських націй, які значно страждають від НВ. Так, в Україні в 2015 році зареєстровано понад 23 325 нових випадків цього захворювання (2,73 на 1000 населення). Захворюваність серед дітей від 0 до 14 років склала 2,6, а поширеність - 9,7 на 1000 населення відповідного віку. Серед дітей 15-17 років ці показники виражені ще більше: захворюваність - 3,37, поширеність - 15,6 на 1000 відповідного віку. У дітей зі схильністю до ОЖ, у яких НВ з'являється тільки в дорослому віці, вже в дитинстві відзначається значно підвищена поширеність кардіальної патології, незалежно від маси тіла в цей період.

Наведені вище дані дозволяють поглянути на ОЖ як на хворобу еволюції людини або як на хворобу сучасного способу життя. Дійсно, таку високу поширеність ОЖ в популяції економічно розвинених країн не можна пояснити, не беручи до уваги деяких особливостей сучасного способу життя, істотних для розвитку ОЖ. Можна говорити про пандемію ОЖ, виділяючи в якості пандемічний, фактори сприяють розвитку цього захворювання - малорухливість і харчування з великою кількістю жирних продуктів.